

Wittgenstein: un home sensible.

Wittgenstein és un home sensible i culte, que pateix, i així ho reflexa en la majoria de les anotacions del seu diari. Per aquesta raó m'ha semblat que calia parlar d'aquest tema perquè, en un diari íntim, crec que hi hem d'anar a buscar com era la persona que l'ha escrit, quines inquietuds tenia i què pensava.

Wittgenstein va ser un home d'una rectitud total, format en la moralitat del deure absolut. Fou intransigent amb ell mateix i tota la seva vida la va dirigir a buscar la màxima coherència intel·lectual i moral. Aquest compromís ètic de Wittgenstein ha estat un exemple que, durant la segona meitat del segle XX, l'han seguit persones que procedien tant del marxisme com del cristianisme. Wittgenstein és un home que busca desesperadament trobar-se ell mateix. És un intel·lectual, un "home d'esperit", que, en el seu món, vivia en els "límits de l'esperit". Un home que s'ha d'enfrontar a una realitat que el supera.

Què és un intel·lectual? Què és "un home d'esperit"? És podria definir com una persona que viu a l'interior d'un sistema de referències que és humanístic i filosòfic en el sentit més ampli dels termes. Tendeix al raonament abstracte i té una consciència estètica molt desenvolupada. Wittgenstein, ja ho he dit, és "un home d'esperit" en els "límits de l'esperit". En un món, on les referències a l'esperit són escasses, s'imposa la realitat: "En la meua habitació no m'hi sento sol sinó exiliat", escriu. De què serveix la cultura, la paraula, en aquesta situació d'exili? Per Wittgenstein, l'intent de superar la realitat és molt dur i, tot sovint, inútil. L'intel·lectual queda, podríem dir, immobilitzat. Ens ho diu ell mateix: "En la civilització de la gran ciutat l'esperit només es pot retirar a un racó". En la relació amb les altres persones, inclús amb les persones que són amables amb ell, s'hi troba incòmode, el molesten, i no pot treballar.

En la primera anotació ja ens transmet la seva honestedat: "Sense un cert coratge no es pot escriure ni tan sols una observació raonable sobre un mateix". O sigui, entenc, una observació veritable. Diu que pateix "una obstrucció" espiritual; però no sap si només és una suggestió. Viu ple de por. Inclús quan té una alegria per haver rebut els mocadors de la Marguerite, tot seguit ja té por de perdre-la. Està cansat i sense idees. Potser es troba davant d'un període de buit intel·lectual. No troba les paraules que li calen i té por de tornar-se boig. A les diverses reflexions que anota els diaris es descriu com un home improductiu, gandul, cansat, incapaç de prendre decisions ràpides, tramping, vanitos, patidor, debil etc.. I encara, quan sent entusiasme, pensa que aquest fet, li neutralitza les idees ridícules. Quan pensa amb la Marguerite encara té por que estigui malalta i es considera poc honest amb ella.

Per totes aquestes anotacions, relatives al seu estat ànim, es podria concloure que, almenys durant aquest any 1930, podia patir un cert estat depressiu?

Les relacions amb Marguerite de Chambrier, de soltera Respinger.

No voldria que els meus comentaris semblessin una novel·la rosa; però crec que en les seves anotacions s'hi reflexa la sensibilitat i el patiment que li produïen aquestes relacions, pel fet que no podia o no sabia com resoldre-les.

És l'apartat que té més anotacions i al que hi dedica algunes de les reflexions més extenses. Em sembla que aquests diaris de 1930 tenen com a punt bàsic, durant tot l'any, les seves relacions amb Marguerite. Hi trobem nou anotacions, algunes de molt llargues i detallades. A l'any 31 hi trobem només 4 anotacions, dues de les quals són molt dures cap a la Marguerite, per les seves relacions

amb Talla; amb qui es casarà l'últim dia de l'any 32 o principis el 33. En el llibre hi ha dues dates diferents. En les seves anotacions hi trobem un Wittgenstein que pateix, indecís, que no sap o no pot resoldre les seves relacions amb la Margaritte ; però que tampoc li proposa res de concret Per veure fins a quin punt l'inquietava la seva relació amb la Magarrinyes, cal dir que una hora abans del casament amb Talla encara li va anar a oferir protecció. (plana 160)

Potser , hi ho escric amb un interrogant, tenia dubtes sobre la seva sexualitat ?

Aquest tema el deixo aquí. Només hi afegiré que la Sra Margaritte de Chambrier, en motiu de la publicació d'aquests diaris, va posar a disposició dels editors les cartes que Wittgenstein li havia tramès i informació diversa.

Les anotacions sobre Freud.

Diré, per endavant, que no conec a fons el pensament de Freud (1856-1939). Ara bé, tots sabem que les seves idees han tingut una influència fonamental en el segle XX i no és gens estrany que Wittgenstein , contemporani seu, se'n faci ressò en els seus diaris. Algunes de les seves aportacions han estat molt discutides. Ara bé, després d'ell, la concepció que tenim de l'ésser humà ha canviat radicalment. La gran preocupació de Freud , fins el final de la seva vida, va ser poder demostrar que les seves teories eren verificables experimentalment, o sigui poder demostrar que eren una ciència.. Encara que no ha estat així, que no s'han pogut demostrar científicament. A les seves aportacions, hi podríem aplicar la coneguda dita gallega: no creiem amb les meigas; però “ haber las, hay las”. Tornem al diari de Wittgenstein.

La primera anotació on crec que fa una clara referència a Freud és en la del somni. En aquesta primera anotació, on explica el que ha somiat, em sembla que hi ha una certa idea de suïcidi. En aquest punt anota “ a veure si (el mul) s' esclafa de cap contra la paret i tenim més tranquil·litat” Realment era un somni innocent o era una manera d'explicar el seu estat anímic? Amb aquest punt, he trobat sis referències més a Freud i potser n'hi ha alguna més que no he sabut interpretar.

També fa referència al caràcter de Freud , del qui diu que és un porc ; però que el que diu té un gran contingut. I això mateix s'ho aplica , a ell mateix, Wittgenstein. Les majoria de les obres de Freud havien estat publicades durant el primer terç del segle XX, per tant en l'època que Wittgenstein escriu aquests diaris les idees de Freud estaven en plena efervescència. A més dels escàndols que varen provocar en la societat victoriana de principis del segle passat , l' any 1933 els nazis varen cremar tots els seus llibres a Berlín.

Més endavant , Wittgenstein, en el comentari que fa sobre el cine, diu que és molt semblant al fet de dormir i les idees freudianes s' hi podrien aplicar immediatament. Wittgenstein va saber preveure l'evolució que faria el cine. Efectivament, les idees de Freud s'hi han aplicat a dojo. Podríem citar un director d'ara , molt conegut, com és Woody Allen, Però dels anys 40 podríem parlar de “Ciudadà Kane” d'Orson Wells o bé de la pel·lícula “Recorda” d'Alfred Hitchcock , amb decorats de Salvador Dalí, molt influït també per Freud com a pintor. Aquest tema seria inacabable. Sense la influència de Freud la cultura, el llenguatge, la medicina, etc, del segle XX haurien estat d'una altra manera. En un altra entrada, compara el dormir amb el treball intel·lectual; pel fet que, amb tots els cassos ,es produeix un desplaçament de l'interès i desviació de l'atenció cap a altres temes. Hi ha més comentaris que Wittgenstein va fer sobre Freud que es poden trobar a la plana 146 del llibre , que no són pròpiament, anotacions dels seus diaris i que l'editor explica. Wittgenstein va ser molt crític amb Freud; però alhora també considerava que havia fet aportacions molt importants i criticava a Freud pel fet que deia que feia ciència quan, segons pensava Wittgenstein, només eren especulacions.

El concepte filosòfic de causa es refereix a les relacions de causa-efecte. La causa precedeix a l'efecte. Si la causa succeeix, l'efecte també es produirà. Ara bé, es pot observar la successió de dos fenòmens; però no la connexió necessària, que és una suposició no experimentable. La certesa que tenim es basa en el costum d'haver-ho observat anteriorment. Si posem un pot amb aigua al foc aquesta s'escalfarà. Però no es demostrable que ho faci sempre.

Amb tot, la llei de la causalitat és fonamental en la investigació científica; atès que per conèixer les coses cal saber les causes que les produeixen. Per Kant tenia un caràcter necessari i universal, per Hume el seu coneixement venia del costum. D'acord amb l'escrit que m'ha tramès Joan Ordi, per Wittgenstein..... "L'error de la ciència, tant de la clàssica com de la més moderna, sembla ser, segons el *Tratatus*, el de confondre explicació amb descripció i descripció amb fonamentació: en descriure les regularitats més generals dels fenòmens, creu haver-ne donat la darrera explicació".... "Per a Wittgenstein, la fonamentació del món com a totalitat limitada de fets contingents només es pot trobar més enllà del límit transcendental de la lògica. La ciència, en el fons, no explica el món: només el descriu"....

Les anotacions sobre Nietzsche.

Comença dient: "El nostre temps és realment un temps de transvaloració de tots els els valors." I.. tot seguit, es pregunta si el mèrit de Nietzsche consisteix en el fet d'haver-ho pressentit i haver trobat l'expressió "transvaloració de tots els valors", per explicar aquest fet.

Nietzsche és referia, resumint, a la negació radical de la vida, l'única que tenim ara i aquí, sacrificada pels valors de la moral post socràtica i confirmats i imposats culturalment a Occident pel cristianisme. Nietzsche no sacrifica la vida per cap valor pretesament etern, ni per cap ídol o divinitat. Està en contra de totes les metafísiques, morals, religioses i polítiques que es creuen ser les veritables, les transcendents. Gira el mitjà al revés. En els seus darrers anys de lucidesa concep un projecte que anomena "La voluntat de potència, transvaloració de tots els valors".

Penso que Wittgenstein va escriure aquesta anotació perquè va viure una època de canvis de tota mena: polítics, culturals i científics. Neix a l'any 1889 i, per tant, en el moment que va escriure aquest diari tenia 41 anys. Va viure l'última etapa de la monarquia austro-húngara. A les últimes trobades a Callús ja s'ha parlat dels moviments que buscaven una alternativa als valors caducs de l'imperi. Ara hem parlat de Freud; però també hauríem de parlar de la influència que varen tenir Darwin, Marx, Nietzsche, i molts altres, i que encara tenen avui.. En les ciències físiques, després de Newton, mort al 1727, l'evolució ja és imparable. Per abreviar direm que Einstein publica la seva teoria de la relativitat l'any 1905, l'any 1914 esclata la primera guerra mundial i les aplicacions pràctiques de les ciències físiques es succeeixen. Wittgenstein en aquests diaris ens parla del cine i viu aquest món, on durant aquests anys, es produeixen moltíssims canvis en tots els camps. Com a conseqüència es produeix també una "transvaloració de tots els valors". La guerra civil espanyola s'acaba el 1939 i la segona guerra mundial l'abril de l'any 45. Podríem dir que durant la nostra generació també s'ha produït una "transvaloració de tots els valors"? Ha tingut lloc una secularització de la societat i, com a conseqüència, la relativització dels valors que hi havia abans? La vida és una continuat canvi de valors? Es parla de crisi de valors; però en quin moment de la història d'Occident s'havia donat tant valor a la vida humana com ara? Us deixo aquestes preguntes.

Un comentari sobre l'anotació que dedica als instruments de corda.

Aquesta anotació m'ha semblat interessant. Ens diu que els instruments de corda varen arribar a la seva forma "definitiva" entre 1500 i 1600. I que, aquest fet, té un abast i simbolisme enormes. Wittgenstein diu que "el desenvolupament arriba a un final sempre" i que "el que es desenvolupa és un tot tancat que arribarà a ser complet". "No és una botifarra que es pot anar allargant

discrecionalment” (plana 31). Què opineu ? Els instruments de corda han continuat evolucionant? Ha faràn en el futur? No sé s'hi entenc bé el concepte que explica Wittgenstein.

Hi ha altres anotacions que m'hauria agradat comentar com, per exemple, aquesta que diu que “ El patriotisme és l'amor per una idea” (plana 45); però ho deixarem aquí i espero no haver traït massa Wittgenstein.

Wittgenstein i la novel·la negra

Fa pocs dies vaig trobar un comentari signat per Justo Navarro(EL País BABELIA 24.01.09): Sobre Wittgenstein i la novel·la negra. El reproduïxo textualment per si pot interessar.

Wittgenstein pensaba que la novela negra contenía más sabiduría que la filosofía occidental. El género policiaco está más vivo que nunca y abarca desde los detectives hasta la crítica social.

No creo que exista ya la novela plicial de antes, con sus dos ramas: el pensativo Sherlock Homes frente a los trepidantes detectives americanos. Renato Giovannoli (*Elementare, Wittgenstein!* Medusa, Milán, 2007) dice que la via inglesa seguía los principios del primer Wittgenstein, el del *Tractatus logico-philosophicus*, mientras que la serie negra de los detectives salvajes compartió la mentalidad del segundo Wittgenstein. He oído que toda la filosofía del siglo XX puede dividirse entre la fiel al primer Wittgenstein (fanáticamente lógico) y la hipnotizada por el segundo (atento a cómo jugamos con las palabras según vivimos y según nos conviene). Parece complicado, pero más raro es el nombre de la antiheroína de *El Halcón Maltés*, Brigid O'Shaughnessy.

Ludwig Wittgenstein, porfesor en Cambridge y aficionado a la novela criminal, opinaba que hay más sabiduria en la serie negra que en las revistas de pensamiento. A la novela a la manera inglesa, prueba que incluso el crimen se atiende al orden y la racionalidad, preferia las historia americanas de puñetazos y tiros. (...)

Pero la actual facción dominante de la literatura policíaca trata de asesions bestiales, más allá de toda razón. (...) Si Wittgenstein sintonizaba con las viejas novelas de Conan Doyle y Dashiell Hammet, el patrón ideológico de las nuevas fábulas criminales ha surgido de la escuela del alemán Carl Schmit, especialista en Derecho Internacional y Filosofía Política, que, después de estar a punto de ser juzgado en Núeremberg, hoy emociona a admiradores poderosos. (...) i segueix.

Una última qüestió:

S'han publicat aquests diaris i estan a l'abast de tothom. Amb la seva lectura coneixerem millor el pensament de Wittgenstein; però em causa una certa inquietud el fet d'entrar en la intimitat d'una persona sense la seva autorització. Em sembla, almenys, desagradable. Ho deixaré aquí i , en tot cas, ho poso a la vostra consideració per si, en el col·loqui, en voleu parlar. Vull que quedi clar que no parlo d'aquest cas concret, sinó com a criteri general per les publicacions que es fan sense l'autorització del seu autor.

Narcís Maymí Coloreu